

4. Войтова Л. В. Соціально-педагогічна робота щодо профілактики насильства над дітьми в сім'ї. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2013. № 1. С. 79-86.

5. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навчальний посібник / наук. ред. та керівник проблем. групи Л. М. Вольнова. К. 2012. 275 с.

Кравчук О. П.
магістранта групи МСП-21
факультету педагогіки і психології
ТНПУ ім. В. Гнатюка

Петришин Л. Й., д. п. н., професор кафедри
соціальної роботи та менеджменту
соціокультурної діяльності ТНПУ

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З НЕПОВНИХ СІМЕЙ В УМОВАХ ПОЗАШКІЛЛЯ

Актуальність теми дослідження. Соціалізація учнів являє собою складний безперервний процес, при якому, з одного боку, потреби окремо взятої особи адаптуються до потреб громадських, але ця адаптація не носить пасивний характер, що приводить до конформізму. З іншого, суспільство формує норми моралі і поведінки, педагогічно доцільних форм відносин між людьми у сім'ї, у школі, у позашкільних закладах, в інших оточуючих людину соціальних середовищах.

Позашкільна освіта вирішує питання емоційного, фізичного та інтелектуального розвитку особистості, формування її компетентностей.

Водночас позашкільна освіта сприяє забезпеченню потреб особистості у творчій самореалізації, її соціалізації, включенню в суспільні відносини, входженню у широкий світ. Тому коли ми беремо до уваги неповну сім'ю, то стає зрозуміло, що в даних типах сімей не

до кінця виконуються ті чи інші функції або ж навпаки, деякі функції втрачені або частково не можуть виконуватись, то в такому випадку, соціалізація дітей в умовах позашкілля відіграє важливу і одну з ключових ролей, адже позашкілля впливає на соціалізацію дитини і може частково замінити і доповнювати певні сімейні функції, які не до кінця виконують в сімейному середовищі.

Особливістю позашкільної освіти є забезпечення вільного часу особистості, її надання в позашкільних навчальних закладах та інших соціальних інституціях.

Метою статті є аналіз особливостей соціалізації дітей із неповних сімей в умовах позашкілля.

Виклад основного матеріалу. Поняття «соціалізація» (від латинського *socialis* - суспільний) все активніше використовується як наукова категорія представниками широкого спектра наук філософії, соціології, психології, політології, педагогіки й інших. Виникнення цього поняття в американській і французькій соціології відносять до кінця XIX століття і пов'язують з іменами американського соціолога Ф. Гіддінгса (1855-1931), який був американським соціологом і французького соціолога Г. Тарда (1843-1904) котрий був також соціологом і кримінологом і вважав, що соціальні явища за своєю природою є психічними.

Під соціалізацією в сучасній соціології зазвичай розуміють процес засвоєння індивідом зразків поведінки, психологічних механізмів, соціальних норм і цінностей, необхідних для успішного функціонування індивіда в даному суспільстві. Іншими словами, мова йде про придбання і нагромадження в процесі соціалізації індивідуального соціального досвіду, необхідного для нормальної життєдіяльності та взаємодії із соціальним оточенням в суспільстві.

Соціалізація охоплює всі процеси залучення до культури, комунікації і навчання, за допомогою яких людина набуває соціальну сутність і здатність брати участь у соціальному житті. У статті І. Кона і В. Ольшанського соціалізація визначається як «процес, у ході якого людська істота з визначеними особистісними задатками здобуває

якості, необхідні їй для життєдіяльності». На відміну від близьких до категорії «соціалізація» таких понять, як «розвиток» і «виховання», вона охоплює процес і результати взаємодії індивіда з усією сукупністю соціальних впливів. Таким чином, соціалізація виступає як процес взаємодії індивіда із соціальним оточенням. У цьому вбачається певний відхід від розуміння пасивної ролі індивіда в процесі соціалізації[1].

Для позашкільних навчальних закладів освіти характерні дві основні функції педагогічного процесу: початкова, що спрямована на задоволення інтересів дитини до відповідного виду діяльності та основна – в результаті якої дитина формується як соціальна особистість.

Кожен педагог-позашкільник вносить у методичну роботу щось своє, пов'язане зі своєю творчою індивідуальністю, захопленнями, досвідом, а також досвідом та інтересами дітей, надає їм можливість прояву ініціативи та творчості, особистої самостійності організованості. Залучення дітей до ефективної діяльності в позашкільних навчальних закладах, створення сприятливих психолого-педагогічних умов для розвитку їх творчих здібностей вимагає від педагогів застосування певних методичних прийомів та врахування індивідуальних особливостей вихованців. Це здійснюється в процесі соціалізації особистості.

Позашкільні навчальні заклади належать до тих закладів, які проводять роботу у вільний від шкільних занять час. Дозвілля дітей – це сфера, у якій особливо яскраво та повнокровно розкриваються їх природні потреби в свободі та незалежності, активній діяльності та самовираженні. В умовах дозвілля створюються неформальні колективи, що дають дітям і підліткам з неповних сімей можливість виступати в нових соціальних амплуа, займати ролі, що відрізняються від навчальної та пізнавальної діяльності. Дозвілля – особлива соціальна сфера, де діти задовольняють потреби в самоперевірці, самореалізації, самооцінці свого «Я», це зона активного спілкування, що задовольняє особисті інтереси, потреби в контактах [1].

Можна виділити наступні види соціально-педагогічної роботи в позашкільному навчальному закладі, які сприятимуть соціалізації дітей з неповних сімей:

- створення умов для здобуття додаткової освіти дітьми та підлітками шляхом їх участі в конкретно обраних видах діяльності, задоволення їх потреб в професійному самовизначенні, відповідно до їх інтересів та здібностей;
- організація разом із дітьми та підлітками їх змістовного дозвілля.
- сприяння впровадженню нових форм, методів і засобів навчання і виховання, широке використання методу колективних творчих справ та ін.;
- створення системи пошуку, розвитку, юних талантів і обдарувань для формування творчої та наукової еліти в різних галузях знань і суспільного життя; стимулювання творчого самовдосконалення дітей та молоді [2, с. 24].

Визначальним теоретичним концептом компетентнісного підходу до виховання дітей та учнівської молоді у позашкільних навчальних закладах є врахування того, що саме ці заклади, як ніякі інші в освітній системі держави, з одного боку, забезпечують рівні стартові можливості для кожної дитини не лише у навчанні, але й у вихованні та розвитку, а з іншого – реалізацію кожною дитиною своїх потенційних можливостей, творчих здібностей, інтересів і потреб. Відтак, ефективний розвиток та формування особистості у навчально-виховному процесі позашкільного навчального пов'язується нами з оптимальним конструюванням навчально-виховного змісту, активними формами, методами та засобами його реалізації. За такого підходу, як зазначає І. Бех, «... утверджується спонтанна корпоративна організація, за якої окремий суб'єкт підпорядковується певним колективним цілям, що і визначає успішність його досягнення» [3, с. 19].

Схожу за своєю сутністю думку висловив Р. Мей, який розглядав процес формування й розвитку особистості як процес життєдіяльності вільної, духовно збагаченої й соціально інтегрованої особистості [4].

Актуальною в цьому контексті є думка В. Сухомлинського, що «...підліток стає справжньою людиною лише тоді, коли він уміє пильно вдивлятися не тільки в навколишній світ, а й у самого себе, коли він прагне пізнати не тільки речі і явища навколо себе, а і свій внутрішній світ, коли сили душі спрямовані на те, щоб зробити самого себе кращим, досконалішим» [3, с. 229].

Висновки. Таким чином, проаналізувавши особливості соціалізації дітей з неповних сімей в умовах позашкілля ми дійшли висновку, що позашкільна діяльність відіграє важливу роль у соціалізації дітей з неповних сімей, шляхом залучення їх до певного роду занять, які позитивно сприяють на їх розвиток. Тим самим позашкільна освіта – цілеспрямований процес і результат навчання, виховання, розвитку та соціалізації особистості у вільний час у позашкільних навчальних закладах та інших соціальних інституціях, які позитивно впливають на їх розвиток цінностей і норм поведінки в цій роботі виступало як елемент цілеспрямованої соціалізації учнів.

Список використаних джерел:

7. Особливості соціалізації дітей у неповних сім'ях 2015. URL : https://knowledge.allbest.ru/sociology/3c0b65635b2bc79b5c43a89421316c37_0.html (дата звернення 29.10.2022).

8. Боровська О. В. Створення умов успішної соціалізації вихованців у закладі позашкільної освіти / Олена Валентинівна Боровська. 2018. 34 с.

9. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навч. Посіб. / І. Д. Бех. К. : Академвидав, 2012. 256 с.

10. Rodgers C. R. Person to person / C. R. Rodgers, B. Stevens // *The problem of being human*. N.Y. : Simon and Schuster. 1967. V. 5. P. 341–384.

11. Мей Р. Искусство психологического консультирования : пер. С англ. / Р. Мей. П. Класс, 1994. 144 с.

Креховець Ю. В.
магістрантка групи мСП-17
факультету педагогіки і психології
ТНПУ імені В. Гнатюка

Олійник Г. М., к. п. н., доцент кафедри
соціальної роботи та менеджменту
соціокультурної діяльності ТНПУ

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність теми дослідження. В умовах сучасної цивілізації, в зв'язку з кризою духовності, розвитком технократичного мислення виявляється дуже важливим зосередити увагу на проблемах розвитку творчих здібностей. Адже наше суспільство потребує гармонійно розвинутих, творчо мислячих особистостей.

Саме завдяки соціокультурній діяльності, яка є основоположною в культурному підґрунті та виступає у філософії окремою суспільною сферою, доведено, що на сьогодні нею пронизано практично все. Її мінливі традиції, довга історія та багатогранні засоби не лише допомагають соціалізації та збереженню генетичного коду, але якнайповніше зможуть розвинути та розкрити творчі здібності у підлітковому віці. Підлітки, як фундатори майбутнього, перебуваючи ще на маргінальному періоді життя, повинні прагнути до розвитку свого творчого світогляду. Творча людина ламає всілякі звичні стереотипи бачення світу, доходить до відкриття нестандартних унікальних способів пізнання, виробництва, дозвілля.